

A Magyar Orvosi Kamara elnökségének véleménye a belügyminiszter .../2023. (...) BM rendelete az Egészségügyi Tudományos Tanácsot érintő egyes egészségügyi tárgyú miniszteri rendeletek módosításáról

A korábbi időszak etikai kódexével, etikai eljárásaival kapcsolatban sem az eljáró etikai bizottságok, sem a MOK felügyelő bizottsága, sem a törvényszék vagy a kúria, sem pedig a felügyeletet gyakorló minisztérium nem talált érdemi hiányosságot vagy szabálytalanságot. A tevékenység törvényes keretek között és törvényi felügyelet mellett zajlott. Az etikai eljárások működését, hatékonyságát, a hivatásrend védelmében végzett munkáját eddig a hitelesség biztosította. Az etikai bizottságok tagjait az orvostársadalom maga választotta, a korábbi kamarai törvényben biztosított szakmai és etikai autonómia alapján. A bizottságok munkájuk során meg tudtak felelni azoknak az elvárásoknak, amelyek biztosították az etikai eljárások elismertségét, így az etikai tevékenység köztisztelően állt, a bizottságok tagjait a kamara tagjai a helyi és az országos szervezetben is teljes mértékben elfogadták.

Az ETT kódex szakmai kritikájánál megemlítettük, hogy “a kódex értékének megítélése teljességgel jelenleg azért sem lehetséges, mert nem tudjuk, hogy ebben a második funkciójában kikhez, milyen szervezetekhez szól. Hol, milyen összetételűek lesznek az első és másodfokú etikai bizottságok, milyen tapasztalattal rendelkeznek, milyen körülmények között dolgoznak állandó jogi segítségük lesz-e? Mennyire transzparensen dolgozhatnak, az etikai ülések, azok jegyzőkönyvei, határozatok milyen mértékben lesznek publikusak, transzparenssek, ezáltal is minőségi kontroll alatt működve? Mennyire tudnak függetlenül dolgozni a felettes szerveiktől, feletteseiktől?

Az etikai eljárások vonatkozásában még nagy kérdés, hogy a függetlenség, pártatlanság, tárgyyszerűség és jogszerűség biztosítható lesz-e?

Úgy gondoljuk, ha az etikai bizottságok függetlenül és transzparensen fognak működni, akkor a pártatlanság és a jogszerűség is szavatolható lesz.”

A MOK etikai bizottságai tevékenységeinek legfontosabb jellemzői a következők voltak: **1. függetlenség, 2. pártatlanság, 3. tárgyyszerűség és 4. jogszerűség.**

Ezek azok a kötelező elvárások, melyeknek az etikai eljárások során meg kell felelni, hogy a panasztevési hajlandóságtól kezdve az eljárások során hozott döntésekig az etikai tevékenység a hivatásrend és a társadalom védelmét

szolgálhatják. Csak az összes érintett bizalmát bírva lehet tehát eredményes az erkölcsi érdekvédelem.

A belügyminiszter .../2023. (...) BM rendelete az Egészségügyi Tudományos Tanácsot érintő egyes egészségügyi tárgyú miniszteri rendeletek módosításáról szakmai véleményünk szerint nem tud megfelelni fenti követelményeknek.

1. Függetlenség

Az etikai bizottság tagjainak pártatlannak és függetlennek kell lenniük, mentesnek kell lenniük minden olyan összeférhetetlenségtől, amely veszélyeztetheti a tisztességes és elfogulatlan döntéshozatalra való képességüket. Nem lehetnek olyan személyes (például munkahelyi alá-, vagy fölérendeltségi viszonyban) vagy pénzügyi érdekeltségeik, amelyek befolyásolhatják ítéleteiket.

A szakmai és erkölcsi érdekvédelem autonómiáját súlyosan sérti, hogy az etikai eljárások a független hivatásrendi köztestülettől a Belügyminisztériumhoz kerültek.

A belügyminiszter nevezi ki az ETT tagjait, felügyeli az államtitkárságot, az OKFŐ-t, akit ebben a rendeletben az etikai bizottságok személyi és tárgyi feltételei megteremtésének felelőse is lett.

Függetlenségről tehát nem lehet szó, mely nyilván majd a panasztételi hajlandóságot érinti hátrányosan, hiszen sem a betegek, sem panaszt tenni akaró vagy éppen tanúzást vállaló kollégák várhatóan nem bíznak majd egy hatalmi és politikai szempontból vélhetően elfogult és valószínűleg nagyon zártan, átláthatatlanul működő rendszerben. Transzparenciára utaló törekvést nem lehet felfedezni a rendeletben. A függetlenséget sértő további tényező a rendeletben, hogy „az etikai eljárásokkal kapcsolatos személyi és tárgyi feltételeket az állami fenntartású az egészségügyi intézmények irányításának egyes szabályairól szóló Korm. rendeletben kijelölt *irányító vármegyei intézmények útján*” az OKFŐ biztosítja. Tehát mind a bizottságokban tevékenykedők, mind pedig a tárgyi feltételek a vármegyei kórházakból származhatnak majd. Ez sérti az etikai eljárások függetlenségét, mert a munkáltató befolyása alá kerül az etikai eljárások lefolytatása és a benne résztvevők kiválasztása. Mindez erősíti azt a változást, hogy az eddig független etikai eljárások a helyett a BM irányítása alá kerültek.

2. Pártatlan döntéshozatal

Az etikai bizottság tagjainak a bemutatott bizonyítékok, valamint az alkalmazandó jogszabályok és iránymutatások alapján kell döntéseket hozniuk. Minden lényeges tényezőt figyelembe kell venniük, és el kell kerülniük minden olyan elfogultságot vagy előítéletet, amely befolyásolhatja az ítézőképességüket.

Úgy látjuk, hogy nem lehet pártatlan sem a bizottságok tevékenysége, hiszen a bizottság tagja csak az lehet, „*akit az adott vármegyében működő egészségügyi szolgáltató tagnak jelöl*”. Nem tisztázott egyáltalán, hogy ez milyen kritérium

rendszer alapján fog történni, ki jelölhető tagnak és a szolgáltató mi alapján szelektál a jelöltek közül. Nem egyértelmű és nem látni, hogy milyen kompetenciáknak kell megfelelnie a jelölteknek és azt ki, hogyan fogja ellenőrizni. Elképzelhető a tervezet szerint, hogy egyik természetes következménye ennek az lehet, hogy magánellátásban dolgozó nem lehet majd bizottsági tag, így a magánellátásban dolgozók etikai ügyeit majd az állami ellátásban dolgozók intézik.

Az etikai bizottság tagjaitól a mindenkori helyes etikai magatartás egy alapvető elvárás. Mindenkor be kell tartaniuk a szakmai és etikai normákat. Becsületesen kell eljárniuk, meg kell őrizniük a titoktartást, és minden érintett felet tisztelettel és tisztességesen kell kezelniük.

A tervezet szerint: *"A megválasztott tagoknak és póttagoknak nyilatkozniuk kell arra vonatkozóan, hogy az elmúlt öt évben nem született velük szemben jogerős elmarasztaló etikai döntés."* Mi úgy gondoljuk, hogy csakis feddhetetlen orvosok lehetnek etikai bizottsági tagok. Csak azok lehetnek etikai bizottsági tag jelöltek, akiknek soha, semmikor nem volt jogerős etikai vétségük.

3. Tárgyszerűség

A tárgyszerűség biztosítéka, hogy az etikai eljárások alapja a mindenkori Etikai Kódex. Ennek kritikája során elmondtuk és továbbra is aggályosnak látjuk, hogy az ETT Etikai Kódexe sajnos nem a korábbi kódex jól bevált tényállás gyűjteménye, hanem általános megfogalmazásokat és javaslatokat tartalmaz, így az etikai bizottságok számára nem nyújt megfelelő támpontot és jogilag könnyen támadható.

Az új Etikai Kódexben az etikai vétségek fajsúlya sem jelenik meg, nincs definiálva a vétség, a súlyos vétség vagy a kirívóan súlyos etikai vétség. Ez mind valószínűleg az eljáró etikai bizottságokra lesz bízva, ami nagy visszalépés már a mostani kódexünkhöz képest is és ezt inkább tovább kellene fejleszteni, hogy standard szankció-iránymutatók mellett történjenek az etikai bírálatok.

Ez utóbbiak nélkül nem várható majd el, hogy egyenszilárdságúan működjenek az etikai bizottságok országosan. Ebben is az angliai jó gyakorlatot tartjuk követendőnek és a publikus szankció irányelvek megjelentetése és azok mindennapos használata nélkül nem tudjuk elképzelni a standardizált és objektív etikai ügyrend kialakítását Magyarországon. (<https://www.mpts-uk.org/doctors-and-representatives/sanctions-guidance>)

A tárgyszerűség tehát szintén nem biztosítható a jelenlegi tervezet szerint.

4. Jogszerűség

A jogszerűség szempontjából a nevezetes 2023. évi I. törvény az egészségügyben működő szakmai kamarákról szóló 2006. évi XCVII. törvény és az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény módosításáról nyilatkozik: *„Az etikai eljárásra – törvény eltérő rendelkezése hiányában – az általános közigazgatási rendtartásról*

szóló törvény rendelkezéseit kell alkalmazni....”. Ez csak úgy kivitelezhető a gyakorlatban, ha az „orvosetikai szervek” jogászi segítséggel működnek.

A rendelet szerint „az orvosetikai szervek működési rendjét az általuk megalkotott szervezeti és működési szabályzat állapítja meg”. Ezek érthetően csak a jövőben lesznek kidolgozva a már megválasztott etikai bizottsági tagok által, de mivel ez teljességgel ismeretlen, ezért értékelhetetlen is. A tervezetből nem tűnik ki, hogy minden etikai szervezet önállóan alkotja-e meg SZMSZ-ét, vagy egységes irányelvek szerint fognak-e működni? Egyébként célszerű lenne a rendeletben külön rögzíteni majd a jogászi segítség szükségességét.

Nagyon fontos, hogy az etikai vétség alapos gyanúja a jogszabályok formális betartása esetén is felmerülhet. Ez szerepel a MOK etikai kódexében, de az újban koncepcionálisan elvetik ezt. Így az igazságosság alapelve is csorbul az új etikai iránymutatásban, amit mi súlyos hibának tartunk.

Bizottságok, bizottsági tagok

Igen gazdag merítési lehetőséget feltételez a rendelet, amikor 10 tagú bizottságot és 10 póttagot javasol. Etikai bizottsági tevékenységben jártas, abban tapasztalattal rendelkező kollégák tudják, hogy a jóval kisebb számú bizottságok is igen nehezen és egyre nehezebben működtethetők, melynek okai ismertek és nyilvánvalóak és valamennyi kollégát érintenek: túlterheltség, időhiány, érdektelenség, bizalomvesztés. A tervezet szerint: *"A Vármegyei Etikai Tanács és az Országos Etikai Tanács tagjai költségtérítésre jogosultak."* Ennek részleteinek megismerése a jelöltek számára valószínűleg motiváló tényező lehet. Professzionális működéshez adekvát költségtérítés társítása nem ördögtől való ötlet, bár megemlíthjük, hogy eddig ezt elsősorban elhivatottságból és presztizsből végezték kollégáink és ezek nélkül nem is várható el jó minőségű etikai bizottsági munka.

Az ETT Országos Etikai Bizottság tagja valamennyi vármegyei etikai elnök, ennek értelmében 19-20 tagja lesz majd az Országos Etikai Bizottságnak (OEB). Ez is nagy számnak tűnik és a gyakorlatban az OEB egyenszilárdságú és effektív működését befolyásolhatja.

Az akár kiváló szakmai ismeretekkel rendelkező, de etikai ügyekben járatlan bizottsági tagok gyakran hátráltatni tudják a döntéshozatalt. Az utóbbi években az etikai bizottságok munkájának, adatainak, ügyszámainak értékelése során éppen az ellenkező tendencia mutatkozott, kevés jelentkező volt az etikai bizottságokba, felmerült a regionalizálás szükségessége is. A páros számú bizottsági tag egyébként nem hatékony megoldás a döntéshozataloknál. A tervezet szerint egyébként akár egy szavazattal is lehet valaki bizottsági tag: *„A választás a szavazatok számára tekintet nélkül érvényes,”*. Ez azért jelentősen különbözik a kamarai választási rendszertől, ahol a jelölteket a küldöttek választják meg és így legitimitásuk sokkal nagyobb súlyú.

Szakértelem

Európai jó gyakorlat, hogy az etikai bizottság tagjainak rendelkezniük kell a szükséges ismeretekkel, szakértelemmel és tapasztalattal ahhoz, hogy megértsék és értékeljék a szakmai alkalmassági ügyekben felmerülő összetett orvosi kérdéseket. A tagok között lehetnek egészségügyi szakemberek, jogi szakemberek és akár a terület iránt érdeklődő, képzett laikusok is, biztosítva a kiegyensúlyozott szemléletet.

Folyamatos felülvizsgálat

Az etikai bizottsági tagok teljesítményét egy jól működő rendszerben jellemzően folyamatosan felülvizsgálják és értékelik annak biztosítása érdekében, hogy továbbra is megfeleljenek a szükséges normáknak, és hatékonyan tudják ellátni feladataikat. Ennek nem látjuk nyomát a tervezetben.

További érdekesség és a tapasztalat további hiányára utal egyébként, hogy a rendelet szerint *„A Vármegyei Etikai Bizottság tagjainak első választását 2023. július 1. és augusztus 15. napja között kell megtartani. Az 1/C. § (2) bekezdés a) pontja szerinti jelölést az egészségügyi szolgáltatók – a jelöltnék a feladat ellátását igazoló nyilatkozatát mellékelve – 2023. július 10. napjáig teszik meg.”* Ki is lesz a nyári szabadságok idején jelölhető a kórházban?

Nem tisztázott, hogy mi a különbség az etikai tanács és az etikai bizottság között a tervezet alapján, miért kell két külön elnevezés.

Összefoglalva: a rendelet nem tudja a hivatásrend erkölcsi érdekvédelme céljából biztosítani azt a független, a szakma önkontrollja alatt álló etikai eljárásrendet, amit orvosi hivatásrendünk igényel és megérdemel ma Magyarországon. A rendelet eljárásrendje sérti az etikai eljárások függetlenségét, és erősíti azt a változást, hogy az eddig független etikai eljárások a helyett a BM irányítása alá kerültek.

A modern európai orvosetikai ügyrendekből nem emel be semmilyen előremutatót, így a rendelet az Etikai Kódex tervezettel együtt visszalépés egy feudalista-szocialista irányba és 15-20 évvel ezelőtti visszarendeződésnek teremt meg az alapját. Bevezetésével várhatóan mind a betegek, mind a kollégák részéről megszűnik az az elvárás és bizalom, amit a Magyar Orvosi Kamara korábbi autonóm, belső igazságszolgáltatása jelentett, így ennek a tervezetnek a bevezetését sem erkölcsi, sem szakmai okok miatt támogatni nem tudjuk.

Budapest, 2023. június 23.

A MOK elnökségének nevébe:

Böszörményi-Nagy Géza dr.

Hegedűs Zsolt dr.